

*Засєкіна Ірина Анатоліївна
студентка 2 курсу магістратури,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
Рівненський державний гуманітарний університет*

*Науковий керівник:
Третяк Оксана Миколаївна
к.пед.н., доцент кафедри педагогіки початкової освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет*

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Нові завдання освіти в Україні, що спрямовані на гуманізацію та демократизацію всього освітнього процесу в школі, визначають нові пріоритети навчання і виховання, потребують формування ініціативної особистості, здатної до раціональної творчої праці.

Питання формування пізнавальної активності школярів відносяться до числа найбільш актуальних проблем сучасної педагогічної науки і практики. Реалізація принципу активності в навчанні має важливе значення, оскільки навчання і розвиток носять діяльнісний характер і від якості навчання як діяльності залежить результат навчання, розвитку та виховання школярів.

Проблема розвитку пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку представлена у дослідженнях Л. Данилової, О. Дубиніна, В. Лозової, Л. Мар'яненко, О. Пиндик, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін.

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що саме у початковій школі закладаються основи світосприймання дитини, формується позитивне ставлення до навчання, активізується пізнавальний інтерес, поглиблюється внутрішня потреба до здобуття й усвідомлення знань [2].

Рівень пізнавальної активності школярів в освітньому процесі безпосередньо впливає на якість засвоєння знань, умінь та навичок інтелектуальної пізнавальної діяльності. Саме тому проблема стимулювання пізнавальної активності й самостійності учня під час навчання залишається актуальною.

Пізнавальна активність дитини – це її внутрішня готовність до подальшої участі у процесі оволодіння знаннями, уміннями і навичками та виявлення самостійності й творчого підходу до виконання навчальних завдань. У центрі освітнього процесу має бути учень. Активність, бажання і здатність до навчання, уміння спілкуватися, співпрацювати, міркувати, обґрунтовувати свої думки, бути собою закладаються у процесі навчання на уроках початкової школи. Сьогодні перед початковою школою стоїть завдання домогтися, щоб діти не лише засвоїли матеріал, а й могли вільно оперувати

ним, застосовувати їх для вирішення навчальних та життєвих проблем, для розширення свого пізнавального досвіду.

Енциклопедія освіти за ред. В. Кременя трактує пізнавальну активність як «рису особистості, яка виявляється в її ставленні до процесу пізнання, що передбачає стан готовності, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань, способів діяльності, а також в її якості» [3, с. 678].

З метою формування пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку виникає необхідність впровадження в освітній процес початкової школи інноваційних активних методів та засобів навчання, таких як: розв'язання творчих завдань та ситуацій, бесід, дискусій, активізуючих ігор, рольових ігор, психогімнастики, тренінгових вправ, письмових творчих робіт, які стимулюють розвиток пізнавальної активності та сприяють формуванню їх особистісної рефлексії.

Однією з найперспективніших інновацій є інтеграція, яка здатна вирішити чисельні проблеми сучасної початкової освіти. Сьогодні є очевидним, що «інтегроване навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності вчителів та учнів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання» [4].

В умовах Нової української школи інтегроване навчання розглядається через призму цілісної картини світу (велика ідея), а не ділиться на окремі дисципліни.

Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має вплив на ефективність сприймання учнями навчального матеріалу. Вона стає для всіх її учасників — і вчителів, і учнів, і батьків — школою співпраці та взаємодії, що допомагає разом просуватися до спільної мети.

Активізація пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку — процес довготривалий, що відбувається поетапно. Тому дуже важливо знати та створювати ті психолого-педагогічні умови, за допомогою яких процес активізації пізнавальної діяльності буде більш ефективним. На думку С. Хатунцевої, психолого-педагогічні умови — це джерело виникнення, існування та розвитку самого педагогічного процесу, запорука його присутності та можливостей удосконалення. Більше того, спеціально створені психолого-педагогічні умови мають здатність регулювати педагогічний процес, можливість робити його компоненти співвідносними один до одного [5, с. 97].

Ми виокремлюємо такі умови ефективного формування пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку засобами інтегрованого навчання: 1) впровадження в освітній процес початкової школи інтегрованих уроків; 2) врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів; 3) позитивна емоційна налаштованість учасників освітнього процесу; 4) цілеспрямоване включення елементів інтеграції в освітній процес; 5) взаємодія учителя та учнів.

Впровадження в педагогічну практику інтегрованих уроків здійснює перебудову процесу навчання. У такий спосіб частково вирішується існуюча у предметній системі суперечність між розрізненими предметними знаннями учнів і необхідність їх комплексного застосування на практиці, у трудовій діяльності та в житті людини.

Інтегровані уроки впливають на результативність процесу навчання: знання набувають якості системності, уміння стають узагальненими, комплексними, посилюється світоглядна спрямованість пізнавальних інтересів учнів, ефективніше формуються їхні переконання і досягається всебічний розвиток особистості [1].

З метою стимулювання пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку нами розроблено і апробовано інтегровані уроки та інтегровані завдання в освітньому процесі початкової школи, зокрема ігри «Каруселі», «Бінго», «Дешифрувальник»; інтегровані вікторини; інсценізації казок; вправи «Компетентнісна задача», «Квиток на вихід», «Дай п'ять», «Кораблики»; завдання, спрямовані на дослідження цікавих фактів, що стосуються їхнього оточення, реального життя; стратегії навчання «Мозкова атака», «Асоціативний куш», «Кубування» тощо. Підбираючи систему інтегрованих вправ, ми враховували індивідуальні та вікові особливості учнів; відповідність темі та меті уроку.

Отже, розвиток пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку засобами інтегрованого навчання сприяє активній взаємодії в системі «вчитель-учні», «учень-учні»; системній організації освітнього процесу; підвищенню ефективності уроку, створенню на уроках умов для отримання почуття радості і задоволення від навчання та бажання вчитися; активізації навчальної діяльності, розвитку творчих здібностей, креативності тощо.

Список використаних джерел

1. Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів. *Рідна школа*. 2002. № 6. С. 18 – 20.
2. Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: [https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti_\(дата звернення 29.11.2019\)](https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti_(дата звернення 29.11.2019)).
3. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Малаховська О. Інтегровані уроки як засіб розвитку пізнавальних інтересів учнів. *Обдарована дитина*. 2012. №8. С. 19-25.
5. Хатунцева С. Педагогічні умови адаптації викладача-початківця до професійно-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – Харків, 2004. С. 97– 98.